

Hans Majestet Kongens tale til det 69de ordentlige Storting ved dets åpning.

Hr. president, mine herrer representanter.

Når folkets representanter nu optar sitt arbeide, vil jeg uttale det ønske at det må lykkes å løse de mange og viktige oppgaver som under disse alvorlige tider melder sig.

Avslutningen av verdenskrigen har bragt frem i forreste rekke spørsmålet om Norges tilslutning til det Folkenes Forbund, hvortil planen er utformet i fredstraktaten mellom de allierte og assosierte makter på den ene side og Tyskland på den annen side. Der vil, da fredstraktaten nu er trådt i kraft, bli forelagt for Stortinget proposisjon vedrørende spørsmålet om Norges tiltredelse av pakten om Nasjonenes Forbund.

I forbindelse med forskjellige andre spørsmål som foranledigedes ved verdenskrigens avslutning blev fra norsk side også Spitsbergenspørsmålet tatt op til ny behandling. Regjeringens henvendelse i den anledning i april 1919 til Fredskonferansen har ledet til utarbeidelse av utkast til en traktat, hvorefter Norges suverenitet over Spitsbergengruppen (derunder innbefattet Bjørnøen) anerkjennes. Utkastet forutsetter at der fra norsk side istandbringes en bergverksordning for Spitsbergen, godkjent av de øvrige kontraherende makter.

Der er ikke inntrådt nogen forandring i det venskapelige forhold til fremmede makter. På grunn av forholdene er imidlertid den økonomiske forbindelse med Sovjet-Russland faktisk ophørt.

Norge har i løpet av 1919 offisielt anerkjent det serbisk-kroatisk-slovenske kongerike, republikken Polen, den tsjekkoslovakiske og den østerrikske republikk.

Det gode samarbeide mellom de tre nordiske riker er blitt fortsatt i 1919 ved et møte, som fant sted i Stockholm mellom de norske, danske og svenske stats- og utenriksministere i dagene fra 26de til 28de mai efter innbydelse av den svenske regjering.

Det av de norske og svenske forhandlere i Renbeitesaken fremsatte forslag til konvensjon mellom Norge og Sverige angående flyttlappenes adgang til renbeitning er blitt vedtatt av begge riker og denne sak dermed ordnet.

Voldgiftskonvensjonen mellom Norge og Storbritannien av 11te august 1904, som blev fornyet senest i 1914, er blitt fornyet for et ytterligere tidsrum av 5 år.

Efter den i 1919 avholdte folkeavstemning er den eneste uopsagte traktat ved hvilken Norge er bundet såvel med hensyn til sin avholdspolitik som med hensyn til sine tollsatser, nemlig handels- og sjøfartstraktaten med Portugal, blitt opsagt fra norsk side.

Landets næringsveier har i det forløpne år arbeidet under sterkt vekslende vilkår. Arbeidsforholdene må betegnes som i det hele tatt tilfredsstillende.

Tilgangen på levnetsmidler har etterhånden øket og rasjoneringen er derfor i det vesentlige ophevet.

Da den ventede nedgang i prisnivået ikke er inntruffet, har man ikke kunnet gå til avvikling av kriseforanstaltningene i den utstrekning som man ved årets begynnelse hadde håpet. Også i kommende år vil bekjempelse av dyrtiden stille store krav til statsmyndighetene. Vår ugunstige handelsbalanse i forbindelse med det høie prisnivå stiller store vanskeligheter foran vårt folk i de kommende år.

På grunn av de store krav og økede utgifter viser budgettene vedkommende de offentlige arbeider gjennomgående stigning. Således er der på veibudgett til veiarbeidsdriften opført kr. 2 millioner mer enn i inneværende termin.

Statsbanenes utgifter er vesentlig steget og for å skaffe jernbanen økede inntekter har man måttet gå til forhøielse av takstene.

Våbenøvelsene har i de senere år i stor utstrekning måttet anordnes som vakttjeneste i spredte småavdelinger. Samlede øvelser for regimenter og bataljoner har omtrent ikke vært avholdt. Man har derfor ikke funnet i år å kunne sløife regimentsamlingene. Rekruttskoler og regimentsamlinger vil dog bli foreslått innskrenket til det minimum som vernepliktsloven fastsetter.

Det ordinære statsbudgett viser også denne gang en sterk utgiftsstigning. Balansering er dog tilveiebragt ved forhøielse av inntektsanslagene innenfor de beløp, som inntekten forsvarlig kan påregnes etter forholdene å ville innbringe.

Der vil bli forelagt Stortinget forslag om forhøielse av lønningene for offentlige tjenestemenn. Hertil og til delvis dekning av dyrtidstillegg er der på budgettet avsatt et betydelig beløp.

Av lovforslag som aktes fremsatt i denne sesjon skal anføres: lover om avskaffelse av den militære rettspleie og om stortingsvalg. Likeså vil søkes fremmet forslag til lov om politiets ordning. Enn videre lov om tvungen avståelse av driftebeiter. Flere forslag om reformer av beskatningen er under forberedelse. Blandt annet vil der bli forelagt Stortinget forslag om forandringer i reglene om aktieselskapers beskatning.

Efter folkeavstemningen om forbudssaken må utfallet derav danne grunnlaget for vår edruelighetspolitikk. Spørsmålet om å søke ophevet den privatøkonomiske interesse i omsetningen av vin og øl ved at salget legges under samlag er under utredning og overveielse.

Boligmangelen gjør sig fremdeles sterkt gjeldende i de fleste byer og bymessig bebyggede strøk og løsningen av dette store og viktige spørsmål krever statsmaktens største oppmerksomhet. Der vil bl. a. bli fremsatt proposisjon til lov om tvungen fordeling av husrum.

Fra et flertall innen Arbeiderkommisjonen av 1918 foreligger en foreløbig innstilling til «Lov om bedriftsråd m. v. i industri og handel». Fra et mindretall innen kommisjonen kan ventes avgitt innstilling i inneværende måned. Der må legges all kraft på arbeidet med å søke denne sak løst.

Vi står foran en ny tid med nye og store krav til staten og med sterke krav til samfunnsånd og borgerånd innen alle lag av folket. Fra klassekamp og klasseegoisme må vi finne frem til et samvirke mellom kapital og arbeide, bygget på solidaritet og samfølelse.

Jeg ber Gud signe Stortingets gjerning og erklærer herved Norges 69de ordentlige Stortings forhandlinger åpnet.

Gitt på Kristiania slott den 12te januar 1920.

Haakon.

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Blad 100
1919

Hans Majestet Kongens beretning til Stortinget om rikets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløpet, siden forrige beretning blev avgitt.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Overensstemmende med rikets grunnlov skal Hans Majestet herved meddele det nu forsamlede Storting beretning om rikets tilstand og bestyrelse i 1919.

Polen har i årets løp opprettet en legasjon i Norge, og Norge har opprettet en legasjon i Polen, idet Stortinget har bevilget de fornødne midler hertil. Spanien, der hittil har hatt en felles minister for Norge og Danmark, har nu besluttet å opprette en egen legasjon i Kristiania.

Stortinget bevilget ifjor midler til en ny utenrikskommisjon. Denne vil begynne sit arbeide i nærmeste fremtid.

Som nevnt i forrige beretning bedret importforholdene sig raskt etter fiendtlighetenes ophør i november 1918. Til lettelse for importen blev der truffet en ordning med De Forenede Staters regjering, hvorved Utenriksdepartementet sammen med de forskjellige brancheforeninger overtok formidlingen av importcertifikatene, en ordning, som i praksis viste sig å virke tilfredsstillende. I løpet av året 1919 fant der stadig sted nye lempninger i restriksjonene angående vareutførselen fra de forskjellige land, og med fredstraktatens ratifisering fra Tysklands side i juli måned bortfalt Amerikaoverenskomsten tillikemed branchevalene, som var blitt avsluttet mellom norske importforeninger på den ene side og de

respektive myndigheter i de allierte land på den annen.

Det interskandinaviske samarbeide for vareutveksling mellom de tre land har også pågått i det forløpne år.

De forhandlinger som siden 1917 har vært ført mellom Norges Rederforbund og De Forenede Staters Shipping Board angående oppgjør for 28 rekvisisjonerte nybygninger i Amerika er bragt til avslutning ved mindelig overenskomst. Fremdeles gjestår der oppgjør for ytterligere 15 rekvisisjonerte nybygningskontrakter, tilsluttet «Christiania Group of Norwegian Shipowners».

Som bekjent blev der i januar 1919 nedsatt en kommisjon, hvori de forskjellige landsdelers og de forskjellige faginteresser var representert, til å gi en almindelig utredning angående Norges fremtidige traktatpolitikk på utenrikshandelens og sjøfartens område. Kommisjonen, som i det forløpne år har avholdt to fellesmøter, har særlig bearbeidet og tilrettelagt stoff av interesse for Norges handelspolitiske forhold til vinlandene. Kommisjonen har dessuten i flere tilfeller avgitt uttalelse til Utenriksdepartementet angående spørsmål vedrørende Norges handelspolitiske forhold til utlandet.

Arbeidet med restaurering av Trondhjems domkirkes langskib er foreløbig stillet i bero i påvente av, at der skal bli vedtatt en endelig plan for vestfrontens opførelse m. v.

Oplysningsvesenets Fond og de øvrige kirkelige fond er fremdeles i fremgang.

Artium er i 1919 bestått av 1024 kandidater.

Ved Norges tekniske Høiskole blev i 1919 optatt 176 studenter, derav 18 i arkitektavdelingen, 10 i bergavdelingen, 63 i bygningsingenjöravdelingen, 28 i den elektrotekniske avdeling, 26 i kjemiavdelingen og 31 i maskinavdelingen. Samme år blev uteksaminert 133 kandidater, derav 10 arkitekter, 7 bergingeniører, 40 bygningsingeniører, 29 elektroingeniører, 26 kjemikere, 14 maskingeniører og 7 skibsbygningsingeniører.

Teologisk embedseksamen ved Universitetet er i 1919 avlagt av 17, juridisk av 54, statsøkonomisk av 29, medisinsk av 23, sproglig-historisk av 15 og matematisk-naturvidenskabelig av 10 kandidater.

Antallet av de for Høiesterett henstående upådømte saker, som ved begynnelsen av 1ste sesjon 1919 var 672, nemlig 7 kriminelle og 665 civile saker, utgjorde ved utgangen av 1919 758, nemlig 11 kriminelle og 747 civile saker.

Utgiftene ved undersøkelse av lovovertrædelser m. v., som i budgetterminen 1917—18 utgjorde ca. kr. 1 291 000,00, har i budgetterminen 1918—19 andratt til ca. kr. 1 861 000,00.

Det daglige middeltal av fanger i landsfengslene har i budgetterminen 1918—19 vært 414, mot 416 i forrige termin. I kretsfengslene og de større hjelpefengsler har det daglige middeltal i 1918—19 vært 251 straffanger og 277 varetektsfanger, mot henholdsvis 283 og 267 i foregående termin.

Sundhetstilstanden har også i året 1919 i det hele vært mindre tilfredsstillende, om den enn var noget bedre enn i året forut.

Av viktigere epidemiske sykdommer viser sammenlignet med nærmest foregående årsperiode, tyfoidfeberen en ringere tiltagning i byene, mens den i landdistriktene er gått en del tilbake. Den akutte poliomyelitt synes å ville bre sig både i byer og landdistrikter. Den epidemiske sykdom, som særlig kan sies å ha satt sit preg på året er dog difterien (croup), som har grepet ganske sterkt om sig over hele riket, både i by og bygd. Dens karakter synes dog ikke i det hele å ha vært særlig ondartet. Influensaen fortsatte fra 1918 i 1ste halvår av 1919, men med avtagende hyppighet. I byene holder kikhosten sig fremdeles, viser alene en mindre nedgang mot forrige årsperiode, mens den akutte diaré har mindre enn halvparten så mange anmeldte angrep, og blodgang, var langt sjeldnere enn i 1918.

Dødelighetsforholdet for året 1918 viser sig nu å ha vært ugunstig, idet man må gå tilbake like til året 1899 før man finner en så høi dødelighet for riket (16,3 pro mille av befolkningen i 1918, 16,9 pro mille i 1899). Dette forhold kunde ikke oppgis ved avgivelsen av den forrige innberetning for 1918. Efter den foreløbige opgave for de første 9 måneder av 1919 fra Det Statistiske Centralbyrå stiller forholdet sig gunstig for denne del av året.

Av Arbeiderbruk- og Boligbanken er i 1919 for hovedsetet pr. 31te desember 1919 og lånekontorene pr. 30te november s. å utbetalt pantelån med følgende beløp:

Brukslån	kr. 108 950,00
Boliglån	43 100,00
Boliglån uten kommunegaranti	—

Banken har i inneværende år ikke optatt noget serielån.

Av Småbruk- og Boligbanken er i 1919 for hovedsetet, pr. 31te desember 1919 og for lånekontorene pr. 30te november s. å utbetalt pantelån med følgende beløp:

Småbruکلان A (3½ pct.)	kr. 1 618 450,00
Småbruکلان A (4 pct.)	177 600,00
Småbruکلان B (4 pct.)	2 780 600,00
Småbruکلان B (4½ pct.)	227 450,00
Boligلان Finnmark (2½ pct.)	21 550,00
Boligلان (4 pct.)	2 560 450,00
Boligلان (4½ pct.)	356 700,00
Boligلان uten kommune-	
garanti (4 pct.)	15 000,00
Boligلان uten kommune-	
garanti (4½ pct.)	6 200,00

Kr. 7 764 000,00

Av den i 1916 utstedte länserie, stor 20 mill. kr., hvorav der pr. 1ste januar 1919 forefantos en beholdning av usolgte obligasjoner til pålydende beløp kr. 4 520 100,00 er der i 1919 avhendet obligasjoner til pålydende beløp kr. 286 300,00.

Utvandringen, som i 1917 utgjorde 2 518 og i 1918 1 226, har i 1919 antagelig utgjort ca. 2 750.

Norges hjemmehørende folkemengde var pr. 1ste januar 1919 beregnet til 2 658 394 og den tilstedeværende til 2 637 671 mot henholdsvis 2 632 010 og 2 611 287 ved begynnelsen av året, 1918.

Arbeidsforholdene må betegnes som tilfredsstillende. Driftsinnskrenkning eller stans i grubevirksomheten har dog medført nogen arbeidsløshet blandt grubearbeidere, og av sjøfolk er fremdeles en del ledige. Arbeidsmarkedet var i årets siste del merkbart svakere enn de nærmest foregående år.

I sin almindelighet må det forøvrig sies at det i det forløpne år har vært adskillig lettere å opdrive arbeidere enn i de nærmest foregående år. Ved de offentlige arbeidskontorer har således siden mars måned forholdet mellom de arbeidssøkende og de ledige plasser ligget adskillig over det samme forhold for 1918. I den siste måned hvorfor man har oppgaver, november, var der pr.

100 ledige plasser ved arbeidskontorene meldt 196 arbeidssøkende mot i 1918 på den samme tid bare 147.

På den annen side er der fremdeles for flere næringer store vanskeligheter forbundet med å opdrive arbeidere nok. Særlig er dette tilfelle med jord- og skogbruk, butikk- og handelsfunksjonærer samt kvindelige tjenere og huslig arbeide forøvrig.

Der har vært flere arbeidskonflikter i året som gikk. I april utløp således en rekke av de viktigste tarifføveenskomster omfattende bygningsfagene, jern- og metall-industrien, skotøi-industrien m. fl. Men i de fleste fag blev dog forholdene ordnet uten betydeligere arbeidsstans. Kun ved Norsk Hydro opnåddes enighet først etter 2 måneders forløp. Også i den øvrige elektrokjemiske industri har der forøvrig vært streik. Videre må nevnes boktrykkerkonflikten som fulgtes av trykkeri-lockout og nær hadde ført til generalstreik. Og endelig skal nevnes den kommunale fredages streik i Kristiania, samt den internasjonale generalstreik den 21de juli i protest mot hungersblokade av Russland.

Også i året 1919, har der hersket tryk-kende dyrtid med fortsatt stigende priser. I årets løp er således prisindeks gått op med 37 points til 300. Fra juni 1914 til november 1919 er leveomkostningene steget med i alt 200 pct.

I årets første halvpart undergikk prisnivået som helhet bare ubetydelige forandringer, ja en del varepriser viser endog en nedadgående tendens, således gikk prisene på bekledningsartikler og særlig da på skotøi betydelig ned, fordi de varepartier som i denne tid kom hjem for en vesentlig del var omkontrahert for lang tid siden til meget rimelige priser. Også på mel og gryn samt på brensel sank i denne tid prisene noget.

Utover sommeren og høsten derimot begynner på nytt prisene å gå op, for en vesentlig del som følge av vareknappheten på verdensmarkedet, den sterkt reduserte produksjon og de overordentlig store krav på

de knappe beholdninger. Prisstigningen er særlig bemerkelsesværdig på beklædningsartikler. For visse slags matvarer er der betydelig oppgang, for andre er der nedgang.

Og dog synes trods den fortsatte prisstigning livsforholdene i det store og hele i året som gikk å være betydelig bedret. Vel er de svimlende krigsfortjenester ikke mere så almindelige, men på den annen side har året for store klasser av folket bragt betydelige lønnsforbedringer, der for mange mer enn opveier prisenes vekst. Og samtidig er med innførselens frigivelse og rasjoneringens ophevelse forbruksforholdene i sin almindelighet blitt adskillig lettere.

Men ikke alle klasser har i samme grad fulgt med i de par siste års store lønnsoppgang. Fremdeles finnes der mange særlig blandt de arbeidsføre, men også blandt andre klasser hvis inntekter og lønninger ikke på langt nær har fulgt med i den sterke prisoppgang.

Siden forrige beretning er der meddelt stadfestelse på 117 offentlige stiftelser eller legater, med en samlet kapital av kr. 5 229 174,10.

Torskefiskeriene har i 1919 gitt litt større mengdeutbytte enn i 1918 og 1917, men betydelig mindre enn i noget tidligere år, for hvilke opgaver foreligger. Den samlede fangst utgjorde 30,2 mill. stkr., hvorav 13,6 mill. stkr. faller på vinter- og loddefisket i Finnmark, 7 mill. stkr. på Lofotfisket og 4,8 mill. stkr. på Romsdalsfisket. Prisene var bra gjennom hele sesongen og høiere enn i 1918. Pengeutbyttet anslåes til henimot 48 mill. kr. mot ca. 30 mill. kr. i 1918 og 41,5 mill. kr. i 1917.

Årets storsildfiske innbragte 722 930 mål til en verdi av ca. 25,5 mill. kr. De tilsvarende tall for 1917 og 1918 var henholdsvis 725 626 mål til verdi ca. 28,7 mill. kr. og 423 882 mål til verdi ca. 13,3 mill. kr.

Vårsildfisket gav 1 307 650 mål mot 1 258 010 mål i 1918 og 1 321 940 mål i 1917. Verdiutbyttet anslåes for 1919

til ca. 27,8 mill. kr., for 1918 til ca. 29,0 mill. kr. og for 1917 til 27,1 mill. kr.

Fetsildfisket fra begynnelsen av juli til omkr. 27de desember utviser en totalfangst av 586 488 mål mot 433 728 mål i 1918 og 228 133 mål i 1917. Verdiutbyttet antas for 1919 å dreie sig om 9 mill. kr. mot ca. 7 mill. kr. i 1918 og ca. 4,8 mill. kr. i 1917.

Brislingfisket har slått dårlig til.

Kystmakrellfisket utviser i 1919 det dårligste resultat som kjennes.

Det samlede utbytte utgjorde 7,9 mill. stkr. mot 15³/₄ mill. stkr. i 1918 og 9,9 mill. stkr. i 1917.

Eksportvanskelighetene for sild- og fiskevarer som følge av de forskjellige avtaler med de krigførende makter og de av disse pålagte restriksjoner gjorde det nødvendig å opretholde statens garanti av minstepriser for sist forløpne sesongs vintersildfiskerier og for de viktigste fiskevarer inntil utgangen av budgettåret 1918—19.

Da eksporten av fiskevarer fra Finnmark til Nord-Russland truedes med fullstendig stans på grunn av de politiske forhold og betalingsvanskeligheter blev det nødvendig å støtte Finnmarks sommerfiskerier ved fortsatt garanti av minstepriser også etter 1ste juli 1919. Disse minstepriser som blev fastsatt noget lavere enn de tidligere garanterte blev gjort gjeldende for de viktigste tilvirkningsformer av fisk, som blev landbragt i Finnmark fylke innen 1ste oktober 1919.

Disse garantiforpliktelser overfor fiskeriene har medført betydelige utlegg spesielt for storsilds, vårsilds og saltsilaks vedkommende.

Før å påskynde forhandlingene med de allierte og assosierte makter om ophevelse av restriksjonene og om adgang til utførsel av statens store beholdninger av sild- og fiskevarer, samt fettstoffer blev der i februar måned sendt en spesiell delegasjon til London og Paris.

Ved å overta det britiske innkjøpskontors beholdninger av sild i Norge, til sammen ca. 720 000 tønner til en samlet kjøpesum av vel 14 mill. kroner, opnådde

man i april måned, at alle klausuler på fiskeprodukter blev ophevet, samt sikkerhet for skibning av nærmere angitte mengder sild til forskjellige centraleuropæiske land og adgang til å erholde nærmere angitte betalingsmidler for disse partier. Samtidig blev alle kvantitative innskrenkninger i Norges rett til å utføre sild- og fiskevarer til de centraleuropæiske land ophevet.

Salg og utførsel til de centraleuropæiske land er imidlertid i høieste grad vanskelig gjort ved de av krigen skapte vanskelige valutaforhold.

Det har derfor ingen annen utvei vært enn å innrømme vedkommende land kreditt ved kjøp av statens sild- og fiskebeholdninger mot avgivelse av de sikkerheter som har vært opnåelige.

På sådanne kredittvilkår er der i det forløpne år av statens beholdninger i alt solgt til den tyske regjering ca. 1 645 000 tønner saltet sild, derunder samtlige beholdninger av fetsild og av storsild og vårsild av 1917—18 års fangst, samt ca. 200 000 tønner utsortert sild av de britiske innkjøp.

Til årets utgang er av disse solgte partier i alt avskibet ca. 1 100 000 tønner.

Til den polske regjering er på lignende kredittvilkår solgt i alt 200 000 tønner storsild og vårsild av sist forløpne sesongs fangst. Herav er til årets utgang avskibet ca. 40 000 tønner.

Til det Russiske Forbund av Forbruksforeninger, Centrosojus, er likeledes på kreditt solgt ca. 27 000 tønner storsild og vårsild av sist forløpne sesongs fangst, samt 4 000 tonn saltfisk av sei, hvorav hittil intet er avskibet.

Ved årets utgang utgjorde statens usolgte, disponible beholdninger i alt ca. 1 800 000 tønner storsild og vårsild av sist forløpne sesongs fangst, samt ca. 20 000 tonn saltfisk av forskjellige sorter.

Der føres for tiden forhandlinger med flere centraleuropæiske land om salg av større partier av disse sildebeholdninger, og for saltfiskebeholdningens vedkommende er tørring til klippfisk under forberedelse.

Ved de hittil stedfunne sildsalg har man ikke kunnet opnå tilnærmetvis dek-

ning av statens utlegg vedkommende de solgte partier. Og man må, som forholdene ligger an, være forberedt på betydelige direkte tap også ved realisasjonen av restbeholdningene av sild og fisk.

I 1918 gikk tilførslene til vårt land på grunn av de vanskelige forhold betydelig tilbake. Den samlede import i 1918 er beregnet til en verdi av ca. 1 250 mill. kr. mot 1 661,3 mill. kr. i 1917. Utførselen av norske varer beløp sig i de samme år til henholdsvis ca. 750 mill. og 791,4 mill. kr.

I 1919 stiller forholdet mellom inn- og utførsel sig betydelig ugunstigere. Ifølge anstilte beregninger utgjorde innførselen alene for de fire måneder mai—august 918 mill. kr., mens utførselen beløp sig til 297,2 mill. kr.

Den voldsomme økning av importen henger naturligvis for en vesentlig del sammen med ophevelsen av en rekke restriksjoner her i landet og eksportforbud i utlandet.

En del av de nevnte beløp representerer import av viktige produksjonsmidler; men en større del enn normalt innføres til forbruk. Etter den trange periode i de siste krigsår og de innskrenkninger og omlegninger av forbruket, som da fant sted, er der etterhånden inntrådt en forandring i retning av sterkt øket behov og høiere levestandard i stadig videre kretser av befolkningen. Og heri ligger en av forklaringene til den voldsomme økning av importen. Visstnok må en del av denne ha funnet sted for å fylle lagrene, og beholdningene er nu større; men stigningen er så påfallende stor, at den har vakt betenkeligheter.

Særlig gjelder dette når man ser hen til den sterkt forøkte tilførsel av de artikler som i større eller mindre utstrekning må regnes som luksusvarer.

Illustrerende for stillingen er det, at i 1918 dekkedes 71 pct. av importverdien gjennom vår eksport og det samlede underskudd utgjorde ca. 160 mill. kr. Nu utgjør underskuddet bare på 4 måneder 620 mill. kr., og eksporten dekker bare 32 pct. av importverdien.

For de 8 måneder fra mai til desember 1919 beregnes den samlede import til ca. 1 760 mill. kr. (optjent frakt fratrukket), mens eksporten ikke nådde høyere enn 600 mill. kr. Dette voldsomme underskudd i balansen kan på langt nær dekkes av vår skipsfarts utbytte. Da lagrene her hjemme for en stor del nu må antas å være tilfredsstillende, vil denne ekstraordinære tilførsel formentlig forminskes.

Utførselen er på grunn av de vanskelige forhold ikke kommet i full gjenge, og selv for varer, som er gjenstand for efterspørsel, bereder tonnasjeforholdene og de vanskelige losseforhold i utlandet mange vanskeligheter.

Til belysning av utførselen i det forløpne år skal man anføre noen oppgaver for en del av våre viktigere eksportartikler.

I månedene januar—oktober har fiskeutførselen vært følgende:

	1919. Tonn.	1918. Tonn.
Klippfisk	9 815	16 110
Tørrfisk	4 906	4 597
Salt sild	158 370	137 264
Annen salt fisk	5 110	18 377
Fersk sild	29 400	15 537

Trelasteksporten har i årets ti første måneder sammenholdt med tilsvarende tidsrum i 1918 steget fra 583 400 til 778 200 m.³ Stigningen faller vesentlig på rundlast og da især props og minetømmer. Det har tildels vært vanskelig å skaffe tonnasje og dels har der hersket usikkerhet på arbeidsmarkedet. Prisene har især utover høsten hatt en stigende tendens, men arbeidsprisene er tillike øket.

Celluloseutførselen i de ti første måneder har vært: 102 047 tonn tørr og 791 tonn våt mot henholdsvis 136 782 og 151 tonn i 1918.

Av tremasse er i samme tidsrum utført:

	1919. Tonn.	1918. Tonn.
Tørr	17 832	34 493
Våt	291 438	216 324

Prisene på cellulose har vært usedvanlig lave i forhold til produksjonsprisene og betraktelig lavere enn i 1918. For tremasse har de derimot ligget noget bedre an i forrige år. Tonnasjemangelen er også for disse eksportartikler følbar og fraktene er høie.

I overensstemmelse med Stortingets beslutning av 11te april 1919 blev der pr. 1ste mai avholdt en telling over de samlede tilgodehavender i utlandet m. v. Resultatene av denne telling foreligger nu offentliggjort av det Statistiske Centralbyrå. De samlede tilgodehavender utgjorde på nevnte tidspunkt vel 2 400 millioner kr. Dessuten fremgår det av undersøkelsen at der fra krigens begynnelse er hjemkjøpt norske verdipapirer til et samlet pålydende av ca. 285 millioner kr. Oppgavene viser hvilken overordentlig stor betydning våre internasjonale økonomiske forbindelser har fått og hvilke viktige forskyvninger der er inntrådt. Imidlertid må det bemerkes at landets kapitalforråd i en rekke viktige grener ikke har kunnet holdes vedlike under krigen, og at der derfor vil kreves betydelige utgifter for erstatning og fornyelse, likesom der like overfor våre betydelige tilgodehavender står en rekke gjeldsposter av tilsvarende karakter. Dertil kommer at beløpet i den senere forløpne tid må antas å være gått ned som følge av det betydelige underskudd i den løpende balanse.

De store vanskeligheter som allerede i krigsårene hadde lagt så betydelige hindringer iveien for vår tilførsel av industrielle råstoffer blev ikke synderlig bedret i årets 3 å 4 første måneder. Men eftersom utover våren og forsommeren utførselsforbudene hevedes og importen kom i gang igjen blev råstofftilgangen betydelig lettere for en rekke industrier. — Prisene på de innførte råvarer blev imidlertid høie og viste snart stigende tendens, idet kampen om råvarene mellom de mange forbrukere var stor, mens leverandørene var få og deres

beholdninger begrenset. Hertil kom så dessuten utøver høsten og vinteren de sterkt stigende valutakurser. Og endelig fortsatte de vanskelige arbeidsforhold med mangel på folk og stigende arbeidspriser. For en rekke industrigrener nådde derfor snart produksjonsomkostningene til en sådan høide at det blev vanskeligere og vanskeligere for den hjemlige industri å hevde sig i konkurransen med utlandets billigere produkter. Dette gjaldt først og fremst viktige grener av metallindustrien, skinn- og lærindustrien, den elektriske, den kjemiske industri og den keramiske industri m. fl.

Også for eksportindustrien har året tildels skapt store vanskeligheter dels fordi eksportforholdene i stor utstrekning måtte oparbeides helt fra nytt av og dels også fordi vårt lands relativt store produksjonsomkostninger måtte bidra til en ulike konkurranse på det utenlandske marked. Store deler av vår eksportindustri har derfor ligget nede med liten eller tildels ingen virksomhet. Således med bergverksindustrien (særlig kobberverkene og kisgrubene), stenindustrien, viktige grener av den elektrokjemiske og elektrometallurgiske industri, celluloseindustrien, papirindustrien m. fl.

Henimot årets utgang syntes dog utsiktene for flere av disse industrier adskillig lysere, således for kisdriften, den mekaniske tremasseindustri og papirindustrien. — For treindustrien har året i det store og hele vært fordelaktig om enn mangelen på tonnasje har vært følelig.

Særlig store vanskeligheter har møtt de nye anlegg og fremfor alt de nye industrier som var basert på krisetidens rent abnorme produksjonsforhold. For en flertal av disse blev anleggsutgiftene alt for store og produksjonsomkostningene så høie at oftere ingen gevinst, men kanskje tap var det eneste som blev levnet aktiehaverne. Flere av disse bedrifter har allerede måttet likvidere, flere har innstillet virksomheten på ubestemt tid og flere omgås planer om stans.

Anleggs- og byggeomkostninger har i det hele stillet sig så høie at så godt som all bygging innen industrien for privat

regning er ophørt. Ved anlegg påbegynt i tidligere år er således i flere tilfeller arbeidet blitt stående og kun ytterst få er blitt fullført i årets løp. Så godt som ingen nybygg og nyanlegg har kunnet påbegynnes.

I det store og hele gjelder det at produksjonsforholdene har vært overordentlig vanskelige. De stevende fredsforhandlinger, de sviktende kredittforhold og de store pris- og valutafluktasjoner har skapt usikkerhet i disposisjonene og manglende tillit.

Tidligere tiders erfaringer om eksport og import, produksjons- og forbruksforhold, omkostnings- og priskalkulasjoner har sviktet. Vårt prisnivås raske stigning har sammen med den store mangel på kvalifiserte arbeidere skapt usikre arbeidsforhold.

For store deler av vår industri synes derfor fremtidsutsiktene således som stillingen er for tiden lite lysende, og kravet på støtte og hjelp fra statsmaktens side er blitt mere almindelig.

Rikets handelsflåte er i året 1919 forøket med 223 skibe på 154 861 tonn og utgjør ved årets utgang 3 664 skibe på 2 051 274 brutto reg.tonn.

Våre amerikanske skibsbygningskontrakter er for den alt overveiende del annullert mot erstatning. Ved engelske verfter er i alt kontrahert av norske skibsredere mellom 7 og 800 000 tonn d.w., hvorav en del er solgt. Etter meddelelse fra Norges Rederforbund skal der gjenstå minst 6—700 000 tonn, som man har håb om å få i fart under norsk flagg i løpet av de par første år; prisen dreier sig om 25—30 £ pr. tonn d.w. I Norge er kontrahert omkring 250 000 tonn, i Danmark minst 260 000 tonn, i Holland ca. 50 000. Hertil kommer en del kontraheringer i andre land, bl. a. i Kina. I alt antas det å stå ved makt for tiden kontraheringer omfattende minst 1 300 000 dødvekttonn — omkring 200 000 tonn mindre enn den ved krigsforanstaltninger tapte damp-tonnasje.

Fraktmarkedet lå i begynnelsen av året sådan an som de fleste hadde ventet det efter krigens ophør, nemlig med nedadgående tendens, omenn den formodning som

næredes om en nedgang i utgifter dog ikke holdt stikk. På eftersommeren merkedes imidlertid et ganske sterkt behov for tonnasje som ledet til en bevegelse opad i såvel frakter som tonnasjepriser. Utgifter for skibene er stort sett steget jevnt i årets løp, bortsett fra assuranceutgifter som er redusert, særlig krigsassurancepremier er nu rent minimale. Fraktoppgangen i løpet av siste halvår har vært såvidt betydelig at man kan regne med ganske pen fortjeneste på skibsfarten, om enn utgiftene har vært rent uforholdsmessig store, særlig har opphold ved land for lastning, lossing eller reparasjoner gjort sitt til at utgiftene er blitt større enn nogensinne beregnet. Disse lange og kostbare opphold medfører enn videre at tonnasjens effektivitet er betydelig nedsatt, hvilket igjen har følger i et sterkere tonnasjebehov og stigende frakter.

Det bemerkelsesverdige ved den senere oppgang i fraktene er dog de høie tidsfrakter der bydes i forhold til de forholdsvis lave tripfrakter. Det er særlig engelske og franske befraktere som er i markedet for timecharter.

De forøkte utgifter har også satt sitt spor på maksimalfraktene og medført at disse har måttet omreguleres med stigende fraktansettelser i siste kvartår, således er kornfraktene for tiden kr. 18 pr. qrt. fra Nord-Amerika mot kr. 16,50 pr. qrt. som var gjeldende i sommer.

Gjenoprettelsen av den ordinære rute-trafikk på Norge har foregått jevnt i det forløpne år og selv de fleste av de ruter som måtte opphøre på grunn av krigen er nu allerede i fart og de fleste endog med forøket tonnasje. Der er også etablert flere nye ruteskibsselskaper på Norge. Trampfarten derimot kan ikke sies å være kommet de vanlige folder, for såvidt som der for import til landet påhviler disse båter restriksjoner som medfører at de ikke kan disponeres fritt. Som tidligere påpekt foregår nu fortrinnsvis udmerkede tidsbefraktninger av båtene, mens den ellers mere almindelige tidsbefraktning på det nærmeste er bortfalt.

Det vesentligste av Norges import er

i 1919 ledet gjennom Statens Skibsfartsdirektorat, der som tidligere har sørget for til enhver tid å ha tilstrekkelig tonnasje for landets egen import og så rasjonelt som under omstendighetene mulig utnyttet den dertil avholdte tonnasje.

Der har i årets løp gått på timecharter for Statens Skibsfartsdirektorat for oversjøisk import opptil 80 skiber på én gang med en samlet tonnasje av omkring 450 000 tonn d.w. og dertil ca. 20 båter på i alt omkring 50 000 tonn d.w. i kulltrafikken. Videre har der som ellers vært besørget store kvanta forskjelligartede varesorter transportert kysten rundt.

I tiden januar—september 1919 ankom i alt til Norge fra utlandet 4 460 skiber på tilsammen 2 137 000 nettotonn, herav med last 1 787 000. I januar—september 1918 var de tilsvarende tall 1 417 000 tonn, herav med last 1 225 000 tonn. I samme tidsrum avgikk der i 1919: 4 434 skiber på tilsammen 2 126 000 tonn, herav med last 1 613 000 tonn, mot i 1918: 1 432 000 tonn, hvorav med last 1 170 000 tonn.

For landets balanse med utlandet har det betydelige utbytte, som skibsfarten har kastet av sig, vært av den aller største betydning. For de 8 siste måneder av 1919 anslåes nettoinnbringendet av vår handelsflåte i utenriksk fart til 540 millioner kr., etterat alle utgifter som kan komme utlandet til gode er fratrukket.

Av norske sjømenn og fangstmenn er i 1919 gjennom norske konsulater i utlandet hjemsendt kr. 2 776 261,27 i opspart hyre mot i 1918 kr. 1 997 089,12.

Postvesenets inntekter har i 1919 vedvarende vist stigning.

Postutvekslingen med utlandet har i årets løp delvis antatt nogenlunde normale former, og den for norsk post så viktige transittvei over Tyskland er gjenoptatt.

Mellem poststyrelsene i Norge, Danmark og Sverige er avsluttet ny postoverenskomst, som er trådt i kraft fra begynnelsen av året 1920.

Trafikken ved telegraf- og telefonvesenet har også i det forløpne år vært meget stor.

Der er åpnet en trådløs telegraforbindelse mellom Norge og de Forenede Stater i Nordamerika den 6te desember 1919.

I den innenrikske statsunderstøttede dampskibsfart har det fremdeles i stor utstrekning vært nødvendig å oprettholde de tidligere innskrenkninger i lokalrutene.

Turist- og reisetrafikken har vært stor, spesielt hvad de innenlandske reisende angår, og fra Sverige og Danmark er kommet mange gjester. Fra utlandet ellers har der ikke vært nogen større tilstrømning av reisende.

Skyssvesenet lider fremdeles under mangel på faste stasjoner.

Der er innledet samarbeide med de øvrige skandinaviske l nd om s vitt mulig ensartede lovregler for luftfarten, samt om felles optreden ved spørsmålet om disse lands tiltredelse av den internasjonale luftfartskonvensjon.

Jordbrukets avkastning i 1919 blev for h iets vedkommende henimot et middels r. Av korn blev der noget mindre enn i et almindelig år, hvorimot poteth sten blev større enn vanlig. Frukth sten gav et middels utbytte. Produktenes kvalitet blev gjennemgående god med undtagelse av i Tr ndelagen og Nord-Norge, hvor høi og korn blev adskillig forringet på grunn av uheldig innh stningsv r.

Pliktdyrkingen, hvorved akerarealet i 1918 blev øket med henimot 1 million mål, er hevet.

Arbeidet for   opretholde og om mulig øke den innenlandske matproduksjon har vært fortsatt vesentlig gjennom tilskudd til prisnedsettelse av kunstgjødning og andre av jordbrukets viktigste driftsmidler, likesom et kraftig arbeide for nydyrking av jord har pågått. Der var den 1ste juli 1919 innkommet og godkjendt andragender om statsbidrag på ca. 30 millioner kroner til opdyrking av ca. 250 000 mål jord. Herav antas ved  rets utløp ca. $\frac{1}{3}$   v re ferdigdyrket.

Den nye lov om Norges landbruks-høiskole, hvorved bl. a. optagelsesbetin-

gelsene blev betydelig skjerp t og undervisningstiden forlenget, trådte i kraft den 11te august 1919. Ved H iskolen blev i 1919 uteksaminert 46 kandidater, nemlig 33 i jordbruksavdelingen, 4 i utskiftningsavdelingen, 4 i havbruksavdelingen og 5 i meieriavdelingen.

Skogbruket hadde et godt utbytte av h gsten vinteren 1918—19. Også for innværende vinters skogdrift er utsiktene bra, idet tømmerprisene fremdeles er gode.

På grunn av de høie arbeidspriser er der i 1919 ikke på langt n r utført kulturarbeider i skogene i den utstrekning som vanlig for krigen.

Landet har også det forløpne år vært forskånet for de farsottet som i krigens år har herjet blandt husdyrene i flere europ iske land.

Den av Stortinget besluttede opførelse av en veterinær høiskole i Kristiania vil bli påbegynt kommende v r.

Ved kongelig resolusjon av 4de juli 1919 blev der nedsatt en kommisjon til   utrede forskjellige spørsmål vedrørende en økonomisk opmåling av landet. Kommisjonen har påbegynt arbeidet, som vil danne grunnlaget for en løsning av denne betydningsfulle sak.

Arbeidsdriften ved de av Stortinget bevilgede jernbaneanlegg, samt vei-, havne-, vannbygnings- og reguleringsarbeider er foregått i det vesentlige overensstemmende med de for samme lagte planer og i det omfang som de gitte bevilgninger har tillatt.

De jernbaner som er åpnet for drift hadde pr. 30te juni 1919 en samlet lengde av 3235,2 km. Herav er 2769,1 km. statsbaner og 466,1 km. privatbaner.

Inntekten av Statsbanenes drift har i siste driftsår fremdeles steget, nemlig fra kr. 65 591 657,67 i 1917—18 til kr. 79 589 006,88 i 1918—19. Samtidig med inntektsstigningen er også utgiftene øket i vesentlig sterkere grad. I 1917—18 utgjorde Statsbanenes driftsutgifter med tillegg av nettobel pene

for renter og leie av rullende materiell kr. 75 195 213,07, mens det tilsvarende beløp i 1918—19 er kr. 85 033 655,65. Banenes regnskap har således også i år vist et betydelig underskudd, kr. 5 444 648,77. Utgiftstigningen skyldes vesentligst stigning i lønninger til personalet.

Forsikringssummene for de i Norges Brandkasse forsikrede bygninger utgjorde ved begynnelsen av 1919 2 777 millioner kroner. Denne forsikringssum er i årets løp etter et foreløbig oppgjør steget med omtrent 473 millioner kroner og antas den 1ste januar 1920 å utgjøre 3 250 millioner kroner. Brandkontingenten, som for 1918 utgjorde kr. 5 114 856,50, har for 1919 utgjort kr. 6 240 942,00.

Mens brandskadene for 1918 utgjorde kr. 2 973 270,00, utgjør de hittil kjente brandskader for 1919 henimot 5 millioner kroner, hvorfor virksomheten i 1919 ikke antas å ville gi noget overskudd.

Brandkassens løsøreavdeling hadde ved begynnelsen av 1919 forsikringer til samlet beløp av ca. 126 millioner kroner, hvilken forsikringssum i årets løp er steget med ca. 64 millioner kroner til 190 millioner kroner.

Kontingenten, som for 1918 utgjorde kr. 225 012,68, er i 1919 steget til kr. 840 469,95.

Efter de hittil kjente brandskader beløper avdelingens brandtap i 1919 sig til kr. 282 589,19, hvorav for egen regning kr. 88 106,56. De tilsvarende beløp for 1918 utgjorde henholdsvis kr. 119 386,61, hvorav for egen regning kr. 33 662,86.

Rikets tollintrader, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 45 000 000,00, har for samme år etter fradrag for utbetalt tollgodtgjørelse i henhold til tolltariffens § 12 utgjort kr. 68 779 142,16.

Brennevinavgiften var for budgettterminen 1918—19 opført med kr. 500 000,00. Avgiften av det i samme tidsrum til eiernes rådighet utleverte almindelige brennevin med fradrag av avgiftsgodtgjørelse for

utført brennevin og brennevin bestemt til teknisk og videnskabelig bruk m. v. har utgjort kr. 2 541 925,00.

Avgiften av etyletertilvirkningen, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 100 000,00, har for samme termin utgjort kr. 131 542,00 efter fradrag av avgiftsgodtgjørelse for etyleter anvendt til teknisk eller videnskabelig bruk.

Ølavgiften, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 1 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 1 441 261,00.

Avgiften av den innenlandske tobakskdyrking, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 10 000,00, har for samme termin utgjort kr. 6 080,10.

Tobakkstempelavgiften, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 5 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 13 958 147,28.

Stempelavgiften av dokumenter, som for budgettterminen 1918—19 var anslått til kr. 24 400 000,00, har for samme termin andratt til kr. 24 588 066,91.

Ved myntinnretningen på Kongsberg er i 1919 for statskassens regning utmyntet i alt kr. 2 053 600,00, fordelt med

- kr. 605 000,00 i 50-ører,
- » 400 000,00 i 25-ører,
- » 780 000,00 i 10-ører,
- » 110 400,00 i 5-ører,
- » 44 200,00 i 2-ører og
- » 114 000,00 i 1-ører.

Rikets faste statsgjeld, som ved utgangen av budgetåret 1917—18 utgjorde kr. 496 079 940,87, er i budgettterminen forøket ved statslånet av 1918 samt ved forskjellige eksproprierte aktiebaners lån med tilsammen kr. 97 727 750,00, og forminsknet ved avbetalinger med kr. 5 956 929,32. Den faste statsgjeld utgjorde således ved utløpet av budgettterminen 1918—19 kr. 587 850 761,55.

Ved utløpet av budgjettermi-
 nen 1917—18 var der til dekning av utgifter ved landets
 proviantering optatt midlertidige vekselån
 og kontolån hos en rekke banker til et sam-
 let beløp av kr. 240 520 000,00. Ved utløpet
 av budgjetåret 1918—19 androg de mid-
 lertidige vekselån og kontolån til kr.
 125 106 000,00. Derhos er i 1918—19 til
 finansiering av statens vareomsetning åpnet
 en kassekreditt hos forskjellige banker
 («Provianteringslånet») stor oprindelig inn-
 til 300 mill. kr., hvorav pr. 30te juni 1919
 var anvendt kr. 295 082 000,00. Den mid-
 lertidige («svevende») gjeld utgjorde således
 ved utgangen av budgjettermi-
 nen 1918—19 kr. 420 188 000,00, og den samlede stats-
 gjeld kr. 1 008 038 761,55.

Statsregnskapet, som for budgjet-
 termi-
 nen 1917—18 blev opgjort med en
 slutningsbeholdning av kr. 187 064 000,00, er
 for termi-
 nen 1918—19 avsluttet med en
 beholdning av kr. 260 197 000,00.

Statskassens aktiver, som ved utgangen
 av 1918 utgjorde kr. 103 133 200,00, beløp
 sig ved utgangen av 1919 til kr. 101 099 500,00.
 Hertil kommer statens reservefond, stort
 nominelt kr. 40 000 000,00.

I året 1919 er av Hypotekbanken
 ved hovedsetet (inntil 31te desember 1919)
 og lånekontorene (inntil 30te november 1919)
 utbetalt pantelån til samlet beløp kr.
 10 400 500,00.

I 1919 har der — overensstemmende
 med Stortingets beslutning av 14de mars
 1919 for rekruttårsklassen 1919 kun vært
 holdt rekruttakoler av den i vernepliktslo-
 vens § 49 fastsatte minimumsvarighet. Re-
 gimentssamlingene har vært innstillet. Ved
 Festningsartilleriet har der heller ikke vært
 avholdt rekruttakole undtagen ved 1 fest-
 ning. Av de eldre årsklasser blev kun
 de som ikke hadde gjennomgått hel rekrutt-
 skole innkalt til fortsatt rekruttakole, nemlig:

Ved infanteriet i 15 dager,
 ved spesialvåbnene (undtagen festnings-
 artilleriet) med så lang fortsatt tjeneste, at
 rekruttakolen i alt blev av den minimums-

lengde, som er bestemt i vernepliktslovens
 §. 49.

Der har også i 1919 vært opretholdt
 en mindre neutralitetsvakt i Sørvaranger.

Norges geografiske opmåling har utgitt
 følgende karter: 3 topografiske karter (Skjo-
 men, Sværholt og Harstad), 2 landgeneral-
 karter (Røst, Eidskog), 1 sammentrykkskart
 (Setesdalen) og 8 sjøkart (hvorav 1 over-
 seilingskart Spitsbergen).

Efterretninger for sjøfarende har vært
 utgitt i månedlige hefter.

De ordinære tokter og øvelser har i
 1919 vært utført overensstemmende med de
 gitte bevilgninger.

Til minefisking og opsyn langs kysten
 samt til optagning av minefeltet ved Utsire
 har vært utrustet det nødvendige antall far-
 tøier. Minefiskerfartøiene er etterhvert inn-
 dratt og erstattet med minegjeng stasjo-
 nert i land, således at der ved utgangen av
 året kun var utrustet ganske få fartøier til
 minefiske m. v.

Da Utsire-feltet var rensert for miner
 blev farvannet ved bekjentgjørelse av 5te
 november 1919 åpnet for almindelig trafikk.

Kommandofartøiet Heimdal har siden
 6te juni vært stasjonert på Finnmarkskysten
 som opsynsskib. I september blev fartøiet
 sendt til Archangelsk for sammen med damp-
 skibet Midnattsol å avhente de normenn,
 svensker og finner, som under Archangelsk's
 evakuering måtte ønske å forlate byen.

I tiden juni—september var transport-
 skibet Farm stilt til disposisjon for uni-
 versitetsstipendiat Hoels Spitsbergenekspe-
 disjon.

Kadettskibsavdelingen, bestående av
 panserskibet Tordenskjold og kanonbåten
 Frithjof, anløp under sommerens øvelser
 Göteborg og Kjøbenhavn.

Alle øvrige tokter og øvelser har vært
 avholdt innenfor rikets grenser.

Fyrskib med tåkesignal er utlagt på
 Ildjærnsflu, Kristianiafjorden. Steilene fyr,
 Kristianiafjorden, er ombygget og forsterket.
 Grønningen fyr ved Kristiansand er forsterket.
 Okse fyr ved Kristiansand har fått nytt

sterkere tåkesignal. Ved Bjørnsund fyr, Møre fylke, samt på Rødberg og Digermulen i Trondhjemsfjorden er anbragt tåkesignaler. Åsvær fyr, Helgeland, er ombygget og forsterket. Støtt-Tenholmen fyr, Salten, er flyttet til Kalsholmen. Nytt fyr er tentd ved Berlevåg, Finnmark. Et stort antall fyrlamper er opsatt på forskjellige steder på kysten, og endel nye merker og festigheter er anbragt.

For i nogen grad å avhjelpe den herskende dyrtid har der gjennom Forsvarsdepartementet vært innkjøpt fra utlandet betydelige kvanta skotøi, likesom der ved hærens intendantur i Kristiania har vært opsydd en del billigere dresser. Salget har dels foregått gjennom intendanturen og dels gjennom provianteringsrådene.

Også ved de militære verksteder i Fredrikshald, Kristiansand, Bergen, Trondhjem og Harstad er der satt igang oparbeidelse av billige dresser til civilt bruk.

Der er nedsatt en komité til å avgi forslag om hvorledes man gjennom statsforanstaltninger av mere varig art på beste måte skal kunne avhjelpe dyrtiden spesielt for bekledningsgjenstandes vedkommende.

For snarest mulig å kunne gjøre noget effektivt i denne retning er der til utlandet sendt sakkyndige med oppdrag å undersøke mulighetene for import av bekledningsgjenstande i større stil.

Det offentlige arbeide med landets forsyning med levnetsmidler har måttet holdes gående også i 1919. Der er dog ikke opprettet ytterligere administrasjoner under Provisianeringsdepartementet. Arbeidsfordelingen har undergått en del forandringer, idet det ved kgl. resolusjon av 25de april 1919 bestemtes, at saker vedkommende sild og fiskeforsyningen midlertidig overføres til Handelsdepartementet og saker vedkommende fettforsyningen og statens hvalfangst til Industriforsyningsdepartementet. Ved kgl. resolusjon av 10de oktober 1919 bestemtes at denne midlertidige ordning skulde overgå til fast fra 15de oktober 1919 å regne, fra hvilken dato vedkommende fagadministra-

sjoner overgikk til de respektive departementer.

Arbeidet med landets tilførsler har som før omfattet de viktigste næringsmidler som korn, mel og sukker, idet statens enerett til innførsel av disse varer er opprettholdt. Importen av førstoffer blev ut på sommeren overtatt av de private. Etter krigens avslutning ophørte Norges handelsoverenskomst av 10de mai 1918 med De Forenede Stater, hvorefter man fik adgang til å importere i ubegrensede mengder de varer, som ifølge Amerikaoverenskomsten var begrenset til et visst årlig kvantum. Tilførslene øket i betydelig grad således at rasjoneringen efter hvert kunde ophøre. Staten sikret sig på et tidlig tidspunkt kontrakter for betydelige kvanta korn- og melvarer samt sukker til meget fordelaktige priser. I de siste 5—6 måneder er prisene på de fleste varer steget betydelig, likesom også fraktene er gått en del op.

Av korn og mel er der i 1919 innført ca. 335 000 tonn. Av sukker er der ved staten innført ca. 58 000 tonn. Av førstoffer er der ved staten innført ca. 90 000 tonn.

Ved årets utgang er der underveis til staten følgende varer:

Korn og mel:

Fra U. S. A. ca. 9 000 tonn.

Fra Australien ca. 23 000 tonn.

Sukker:

Fra Java ca. 10 000 tonn.

Følgende partier gjenstår på statens kontrakter:

Korn og mel:

Fra U. S. A. ca. 17 000 tonn.

Fra Argentina ca. 30 000 tonn.

Sukker:

Fra U. S. A. ca. 31 000 tonn.

Fra Java ca. 27 000 tonn.

Under den herskende mangel på kjøtt i de første måneder av 1919 blev der innkjøpt ca. 2 000 tonn salt amerikansk okse-

kjøtt (ca. 28 000 tønner) likesom der har vært importert et ganske lite parti frosset amerikansk kjøtt til prøve.

Fra Danmark har staten importert kjøtt, smør og egg som i året 1918. Importen av disse varer blev imidlertid i løpet av sommeren igjen overtatt av de private importører, da de danske eksportrestriksjoner for disse varer efter hvert bortfalt.

Ved Stortingets beslutning av 22de juli 1919 fikk Regjeringen bemyndigelse til å kjøpe for statens regning Vaksdal mølle. I henhold hertil bestemtes møllen kjøpt ved kgl. resolusjon av 30te august 1919 og den overtokes av staten 1ste september næstefter.

Man har i årets løp kunnet sette ut av kraft en del utførselsforbud. Således er efter hvert ophevet forbudet mot utførsel av blåbær og solbær, halm, øl og mineralvand m. v. samt levende hester.

Ved kgl. resolusjon av 4de april 1919 sattes inntil videre ut av kraft forbudet i § 3 i lov av 18de august 1914 mot å anvende korn til fremstilling av øl.

Da det almindelige utførselsforbud av 7de mai 1918 fremdeles står ved makt har utførselen også i 1919 vært av liten betydning.

Man har frigitt forskjellige partier vin og spirituosa vesentlig til vore naboland, samt varer av forskjellig slag til Nord-Russland, samtidig som grensehandelen med Sverige såvidt mulig er tilgodesett.

Ved bestemmelsen om uhindret utførsel av 5 kg. postpakker har man i nogen utstrekning kunnet komme nødlidende private personer i utlandet til hjelp.

Ved alle utførselsandragender har man forevrig tatt hensyn til landets behov og beholdninger og likeså til prisforholdene m. v.

Ved kgl. resolusjon av 25de april 1919 ophevedes kgl. resolusjon av 25de oktober 1917 om enerett for staten til innførsel av smør og ved kgl. resolusjon av 20de juni 1919 bemyndigedes Landbruksdepartementet til å dispensere fra det bestående innførselsforbud for levende hester.

Rasjoneringen av forbruket av sukker.

kaffe, te, korn- og melvarer m. v. har kunnet opheves i årets løp.

Rasjoneringen blev ophevet for makaroni og barnemel 6te mars, erter og bønner 14de mars, kjeks og annet bakverk innført fra utlandet 28de mars, bygg, havre, blandkorn og produkter derav 28de mars, te 21de april, kaffe 20de mai, sukker 20de juni og korn- og melvarer 27de juni. Samtidig med ophevelsen av rasjoneringen er de øvrige bånd som var lagt på omsetningen og foranlediget av denne ophevet. Som en kontrollordning med omsetning av mel med statstilskudd er en kortordning gjennomført.

Den lokale rasjonering av melk som har vært gjennomført for en rekke distrikter er i årets siste måneder delvis ophevet og vil antagelig med den økning i melkeproduksjonen som nu finner sted, kunne opheves for samtlige distrikter i nær fremtid.

Ved kgl. resolusjon av 7de mai 1919 ophevedes kgl. resolusjon av 23de mars 1917 og kgl. resolusjon av 17de januar 1919 angående utmaling av rug og hvete.

Rasjoneringsdirektoratet er på det nærmeste avviklet og den endelige avvikling av de arbeider som påligger direktoratet vil finne sted i løpet av 1ste halvår 1920.

Fordelingen av den for budgetterminen 1918—19 gitte bevilgning på 25 mill. kr. til bidrag til kommunene er foretatt ved en rekke kongelige resolusjoner og er skjedd overensstemmende med de for bevilgningen liggende forutsetninger.

Fra flere av fylkesprovisianteringen og de kommunale provianteringsråd er kommet forespørsler om avvikling. Man har funnet at disse institusjoner inntil videre bør bli stående, dog således at der intet er til hinder for at den forretningsmessige del av virksomheten avvikles og personalet utenom formannen og rådsmedlemmene innskrenkes.

Det under 7de juni 1918 opprettede Provisianteringsdepartementets Finansdirektorat har bragt i orden regnskapene vedkommende kriseforanstaltningene fra krigens begynnelse. Videre har direktoratet beskjeftiget sig med og kontrollert provianteringsrådenes regnskapshold samtidig som det har vært departementets kasserer og

som sådan forvaltet de til departementets rådighet stilte midler.

Med hensyn til den offentlige prisregulering bemerkes at den almindelige nedgang i prisene som fant sted ved årets begynnelse medførte at det offentlige i stor utstrekning fant å kunne gå til ophevelse av maksimalpriser og andre særskilte prisreguleringsbestemmelser. Det var også under forberedelse en revisjon av de almindelige omsetningsforskrifter og prismyndighetenes mening var at man i det store og hele skulde gå over fra det tidligere prisregulerings-system til et system hvorefter prisansettelsene overlotes de næringsdrivende selv under etterfølgende offentlig kontroll. Imidlertid inntrådte der allerede ut på våren et omslag i prisene og som følge av den nye prisstigning som har funnet sted har man stanset den omlegning av prisreguleringen, som var på tale og forberedt ytterligere inn-

grep like overfor prisstigningen. En ny lov er under utarbeidelse og vil bli forelagt Stortinget i den nærmeste fremtid. I denne lov vil der også bli foreslått bestemmelser til kontroll med trustar og karteller.

Statens Skipsfartsdirektorat har i likhet med foregående år arbeidet med å skaffe den fornødne tonnasje for importen. Man har i størst mulig utstrekning utnyttet rute-selskapenes skiber og videre vekselvis de forskjellige tramp-rederes tonnasje etter en mest mulig rimelig utligning. Under den travleste periode har direktoratet hatt henved 100 båter på timecharter med en samlet tonnasje av omkring 450 000 tonn dødvekt, hvorav ca. 80 båter for den oversjøiske import alene og 20 båter for kullimporten fra England.

Med statens egne og tidsbefraktede skib er i 1919 importert:

Korn (hvete, mais og rug) fra Australien, Argentina, Statene	ca.	20 727	tonn.
Mel (hvete, rug, linfrø og bomullsfrømel) fra Argentina, Statene	»	71 578	»
Sukker fra Java	»	19 779	»
Fosfat fra Statene	»	30 886	»
Petroleum fra Statene	»	7 933	»
Kali fra Tyskland	»	4 252	»
Kull fra Statene	»	130 965	»
Kull fra England	»	197 219	»
Koks fra England	»	4 513	»

hvortil kommer flytende laster:

Korn fra Australien og Argentina	ca.	33 394	tonn
Sukker fra Java	»	17 632	»
Kull fra England	»	6 481	»
Koks fra England	»	2 563	»
		60 070	»
		ca.	877 927 tonn.

Ved siden herav har direktoratet formidlet det meste av statens transporter på kysten av levnettsmidler, fôr- og gjødselsstoffer etc. Direktoratet har videre vært de forskjellige eksportører — særlig av trelast, tremasse, papir etc. — i stor utstrekning behjelpelig med tonnasje. Dette er skjedd etter konferanse med Rederforbundet.

Da det en tid lå meget usikkert an med kulleksporten fra England fant man

å måtte sikre sig en del kull fra Amerika for å ha i reserve, hvorfor der blev inngått kontrakter for suksessive uttagning av omkring 450 000 tonn kull. Dette kullkjøp, som fant sted til ganske rimelige priser, viste sig å være til stor nytte under de i England rådende eksportvanskeligheter som følge av grubearbeiderstreiker.

Maksimalfraktene har i årets løp undergått forskjellige forandringer. Fraktene var nedadgående i første halvår, men er senere

noget forhøiet av hensyn til de stadig stigende utgifter til skibenes drift. En undtagelse herfra er maksimalfrakten for kull fra Storbritannien, hvilken gjennom en med Norges Bederforbund inngått overenskomst har vært holdt uforandret.

Gjennom forandringer i maksimalfraktloven er bestemt at den mindreinntekt, som opstår for skiber som seiler til maksimalfrakt blir å godtgjøre ved årlig utligning på samtlige norske registreringspliktige fartøier i fraktfart. Der er truffet nærmere bestemmelser til gjennomførelse av utligningen og der er opnevnt et erstatningsstyre til å forestå denne.

Efter forhandlinger med de britiske myndigheter har Norge fått stillet til disposisjon ca. 25 mill. kr. utgjørende fraktoverskudd opseilet av britiske skiber, som i henhold til en med England i 1917 truffet avtale om vor kullforsyning, besørget kulltransporten England—Norge. Til å avgi forslag til fordeling av dette beløp — det såkalte kullfond — er nedsatt en komitee på 7 medlemmer. Komiteen har avgitt sitt forslag og saken vil bli innbragt for Stortinget.

Departementet for den Industrielle Forsyning har fortsatt sin virksomhet i det forløpne år.

Importen av industrielle råvarer og produkter kom efter våbenstillstandens inngåelse på ny i gang og de forhold, med hensyn til industriens forsyning, der i 1918 hadde nødvendiggjort en rekke foranstaltninger siktende til å kontrollere, fordele og rasjonere den knappe import og de innenlandske beholdninger, falt efter hvert bort.

Statscentralene (med undtagelse av Statens Metalcentral), der våren 1918 blev nedsatt til gjennomførelse av disse foranstaltninger —, blev derfor ophevet ved kgl. resolusjon av 13de juni 1919.

De fleste av de bestemmelser som har vært gitt under krigen og hvorved den frie omsetning har vært undergitt Statens kontroll, er efter hvert blitt ophevet i løpet av året. Av sådanne bestemmelser kan nevnes:

Statens enerett til kjøp og salg av smøreoljer er ophevet og fremstillingen av

de såkalte «Statens erstatningssmøreoljer» er avsluttet.

Det gitte pålegg om omlegging av Kristiansands Nikkelraffineringsverks drift fra raffinering av nikkel til elektrolysering av kobber er hevet.

Den etablerte enerett for Staten til å kjøpe endel viktige råstoffer såsom kobber, bomull, ull, gummi m. v. er ophevet.

Likeledes er de detaljerte regler, der ifjor blev fastsatt for omsetning og fordeling av råstoffer for tekstilindustrien og lærindustrien sløifet.

Ved kunngjørelse av 5te juni 1919 blev de siste importrestriksjoner vedrørende industrielle råvarer og produkter helt sløifet.

Almindelig eksportforbud gjelder fremdeles for alle industrielle varer med nogen få undtagelser, f. eks. bøker, bilder og personlig bagasje m. v. Licensieringen er dog fri og ubundet av handelspolitiske avtaler, idet eksportforbudet kun opretholdes under hensyn til landets eget behov.

Den inngåtte kontrakt med aluminiumsselskapene om leveranse av 500 tonn aluminium til Staten er hevet mot en annullasjonsgodtgjørelse til selskapene, jfr. St. medd. nr. 11 for 1919. Likeledes er den mellem Kiseksportforeningen, Rio Tinto Coy og Staten sluttede ovenenskomst vedrørende kiseksporten, respektive kobberimporten, kansellert pr. 4de mars 1919. Det i overenskomsten omhandlede tilskud til Kiseksportforeningen er ved stortingsbeslutning av 17de juli 1919 besluttet utredet i sin helhet av Statskassen, samtidig som den importavgift som var pålagt det importerte kobber til utligning av dette tilskudd, blev sløifet.

De russiske industrivarer, som Staten i 1918 var nødt til å kjøpe for å skaffe pomorerne de nødvendige betalingsmidler til pomorhandelen, er for en større del realisert til utlandet i løpet av 1919.

Likeledes er statens lagrer av kobber og garvebark på det nærmeste realisert.

Den norske delegasjon for interskandinavisk varebytte har avsluttet sin virksomhet i det forløpne år. Efterat der i begynnelsen av 1919 fant sted store lettelser i til-

førslene fra de forskjellige land, mistet det fast organiserte varebytte mellom de skandinaviske land innbyrdes meget av sin tidligere betydning. Etter hvert som eksportforbud og andre regulerende hindringer bortfalt eller blev praktisert med større lempe i de tre skandinaviske land, viste der sig også å være mindre behov for særskilte foranstaltninger fra statsmaktenes side til lettelse av dette varebytte, der under krisetidens vanskelige tilførselsforhold hadde hatt sin store betydning. Delegasjonen har avgitt beretning om sin virksomhet, og dens medlemmer vil bli entlediget i den nærmeste fremtid.

Den nedsatte råstoffkomité har med godt resultat fortsatt sine undersøkelser over landets forekomster av anorganiske råstoffer.

På foranledning av komitéen er der bl. a. truffet forberedelse til, at utnyttelsen av råstoffer for fremstilling av de lette metaller kan bli ordnet ved lov.

Der er nedsatt forberedende komiteer til utredning av spørsmålet vedrørende industrielle forskningsinstitutter for malmopberedning, celluloseindustrien, lærproduksjonen og hermetikkindustrien.

Likeledes er der ansatt en leder av forskningsinstituttet for ildfaste materialer, og der er nedsatt en byggekomité for dette institut.

Det ifølge Stortingets beslutning av 27de juni 1919 oprettede sentralkontor for statens innkjøp av råvarer og industrielle produkter m. v. er under organisasjon under navn av Statens Innkjøpsdirektorat og vil tre i funksjon i løpet av inneværende år.

I henhold til stortingsbeslutning har valseverksaken vært optatt til fornyet behandling. I forbindelse hermed har man behandlet spørsmålet om elektrisk røjern-

fremstilling av norsk malm, i hvilket øiemed der er dannet forskjellige private forsøkselskaper. Et av disse er etter ansøknings tilstått statssubvensjon av bevilgningen til nasjonal selvhjelp på det industrielle område.

Der har i løpet av $\frac{3}{4}$ års tid vært innført en skjerpet kontroll med anvendelse av brennevin og spritt til teknisk bruk, hvilket har resultert i, at konsument av rent brennevin er betydelig nedsatt, idet der i de fleste tekniske øiemed er gitt anvisning på spiritus denaturert på forskjellige måter.

Statens Brenselsstyre har i det forløpne år vesentlig vært beskjeftiget med realisasjon av de forhåndenværende beholdninger av kull, koks og ved, idet importen av utenlandske brenselsstoffer i det store og hele tatt har vært tilstrekkelig for behovet.

Statens Fettdirektorat har vært i virksomhet også i det forløpne år for såvitt angår fettavdelingen. Handelen med oljer og fettstoffer blev frigitt ved kgl. resolusjon av 14de februar 1919. Statens store fettbeholdninger er nu på det nærmeste realisert.

Petroleums- og bensinrasjoneringen blev ophevet fra og med 1ste april 1919, idet tilførselen til landet av disse da var kommet i god gjenge igjen. Umiddelbart derefter blev direktoratets petroleums- og bensinavdeling nedlagt.

Statens Hvalfangstkontor har vært i virksomhet i det forløpne år. Hvalfangsten er imidlertid besluttet innstillet fra og med inneværende sesong undtagen for et par stasjoners vedkommende. Når driften ved disse er besluttet fortsatt, da har det sin grunn i at man derved mener på fordelaktigste måte å få realisert de store beholdninger av redskaper og utrustningsgjenstander.

Gitt på Kristiania slott den 9de januar 1920.

Under Vår hånd og rikets segl

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.